

Margriet Montizaan,

beleidsmedewerker/senior wildbioloog KNJV

Hoe kijkt KNJV tegen de komst van de wolf aan? Ziet KNJV de wolf als een verbetering voor het jachtveld, als een verbetering van de biodiversiteit of als een probleem? Betekent de komst van de wolf een verrijking van de natuur in Nederland?

— Geert van Duinhoven (redactie)

> KNJV ziet de komst van de wolf met belangstelling tegemoet. Het is een verbetering voor de biodiversiteit. De wolf is een toppredator die tot ruim een eeuw geleden van nature in Nederland voorkwam. Voor de natuur zelf is de terugkomst van de wolf een positief gebeuren. Hij pakt de zwakkere dieren en helpt daarmee populaties gezond te houden. De wolf kan een remmende werking hebben op de groei van populaties. Ook voor het bos verwacht KNJV dat de aanwezigheid van de wolf positief zal werken. Natuurlijke bosverjonging is in sommige gebieden een probleem doordat hertachtigen zich geconcentreerd in bepaalde delen ophouden. De verwachting is dat door de wolf deze dieren meer verspreid over het bos gaan voorkomen, waardoor de lokale druk minder wordt en ook op die plekken natuurlijke verjonging een kans krijgt. Een goed voorbeeld is het effect van de terugkeer van wolven op het biotoop in Yellowstone. Of en in welke mate dit in Nederland zou kunnen optreden is echter de vraag, mede omdat het aantal wolven in het drukke Nederland niet in dezelfde aantallen zullen voorkomen als in Noord-Amerika.

Waarnee verwacht KNJV geconfronteerd te worden als de wolf zich in Nederland vestigt?

Een discussie over de noodzaak van beheer.

Wolven zijn weliswaar toppredatoren die de groei van een populatie kunnen remmen, maar zij kunnen de populatie niet terugbrengen tot het niveau van de maatschappelijke draagkracht die gewenst is in het dichtbevolkte Nederland. Om een remmende werking te bewerkstelligen, zijn meerdere wolvenroedels nodig. En het is nog te bezien of wolven zich daadwerkelijk in Nederland gaan vestigen, en zo ja of het bij een enkeling blijft, of dat zich ook één of meerdere roedels zullen vestigen. Toch hoor je nu al geluiden dat bij de komst van de eerste de beste wolf de beheerjacht van grofwild niet meer noodzakelijk zou zijn. Dat is niet reëel: ook met de aanwezigheid van wol-

ven zal, in de ogen van KNJV, populatiebeheer noodzakelijk blijven.

Verwacht KNJV problemen? En hoe zou KNJV deze problemen oplossen?

Er zijn zeker een aantal aandachtspunten te noemen, maar deze liggen buiten de directe aandacht van KNJV. Zo kan er schade ontstaan bij zowel hobby- als landbouwhuisdieren. Over de schaal is nog niets te zeggen. In Oost-Duitsland, waar ze nu al meer dan 10 jaar met wolven leven, lees je nog steeds, met name in het najaar, over wolvenschade. De economische schade is in Saksen weliswaar laag, maar er is wel veel emotionele schade. De schade die daar

Margriet tijdens het rasteren (vrijwilligerswerk voor Het Edelhert).

foto Piet Bloemerts

voor hun hond of kind zullen wegblijven. Kijk alleen maar naar de reacties op internet naar aanleiding van het rondetafelgesprek in Losser met de toenmalige Staatssecretaris Bleker over de wolf.

En dan zijn er nog de fotografen die kosten wat kost een dier willen fotograferen. Dat baart echt zorgen. Nu zie je al dat mensen wilde zwijnen, vossen en wat al niet meer voeren om dieren te kunnen vastleggen. De dieren verliezen hierdoor hun natuurlijke schuwheid en kunnen daardoor gevaarlijk worden. In Zwitserland moest reeds een wolf worden gedood, omdat het dier zijn schuwheid verloor en een probleemwolf was geworden. Wild moet je wild houden. Om ongewenst gedrag van recreanten en fotografen tegen te gaan, zal goed moeten worden gecommuniceerd in de media en moeten handhavers optreden. Maak de mensen duidelijk dat als zij dieren voeren, deze tam worden, en zij daarmee het doodvonnis voor de dieren tekenen.

Kan KNJV aangeven wat de impact is op individuele boeren en hoe LTO reageert?

Voor de boeren wordt het niet gemakkelijk. Er wordt heel gemakkelijk gezegd dat met preventieve maatregelen schade te voorkomen is, kijk maar naar Saksen. Men vergeet echter dat daar slechts zo'n 116.000 schapen zijn tegen 1.129.000 in Nederland, tien keer zoveel. Is het zowel praktisch als technisch haalbaar om overal rasters neer te zetten? En wat betekent dat voor het Nederlandse landschap? Een ander veel gehoorde oplossing is de inzet van beschermhonden. Maar ook dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Tijdens een bijeenkomst over het wolvenplan op 1 oktober heeft LTO de opstellers van het concept wolvenmanagementplan en de overheid ook opgeroepen om dit punt samen met LTO op te pakken en eens in de praktijk te gaan kijken in plaats van achter de tekentafel maatregelen uit niet vergelijkbare gebieden ook voor Nederland in te voeren. Maar naast de beroepsmatige schapen- en geitenhouders, moeten we de hobbydierhouders niet vergeten. In Nederland komen zij nu bijvoorbeeld niet in aanmerking voor schadevergoeding. En kun, en mag je de nodige voorzorgsmaatregelen zomaar nemen als hobbydierhouder? Het is gemakkelijk opgeschreven dat je de dieren 's avonds moet ophokken, maar de realiteit is weerbarstiger.

Neemt de wolf de jager werk uit handen?

Door diverse, per gebied verschillende redenen, wordt het noodzakelijke afschot niet altijd gerealiseerd. Daarnaast worden duizenden reeën door het verkeer doodgereden. KNJV ziet dan ook een toegevoegde waarde in de helpende hand die de wolf kan bieden. De wolf helpt de

jager, maar populatiebeheer blijft onverminderd noodzakelijk. Dat blijkt ook uit de ervaring in Duitsland, waar na 10 jaar aanwezigheid van de wolf, nog geen afname van het grofwildafschot is te zien. De wolf helpt de jager om het noodzakelijke afschot gerealiseerd te krijgen en mogelijk het valwild te reduceren. De wolf zal voornamelijk zwakke en hoogdrachtige geiten pakken. Een probleem zou kunnen zijn dat het wild zich in het begin anders gaat gedragen door de komst van de wolf en dat het daardoor voor de jager moeilijker wordt om het afschot gerealiseerd te krijgen. Dan zou de wolf de jager dus extra werk geven, omdat hij nog vaker het veld in moet. Maar of dit ook zo zal zijn, is afwachten. Voor de moeflon zal de wolf de rol van de jager overbodig maken, simpelweg vanwege het feit dat de moeflon in laaglandgebieden het onderspit delft. De moeflon is een dier van de bergen, het natuurlijke vluchtgedrag is hier niet mogelijk, ze blijven staan en zijn zo een zeer gemakkelijke prooi. Eigenlijk net als schapen.

Worden de jagers voorbereid en zo ja, hoe?

De wolf komt al ruim een eeuw niet meer in Nederland voor. De kennis over wolven wordt nu voornamelijk bepaald door documentaires over Noord-Amerikaanse wolven, met grote roedels. Dat beeld correspondeert echter niet met de ervaringen uit Europa, waar het roedel slechts uit een 'gezin' bestaat. Jaren is gesproken over de hiërarchie binnen een roedel, van alpha tot omega. Dit beeld blijkt onjuist te zijn, omdat het gebaseerd was op gehouden dieren in plaats van dieren in de vrije natuur. Dit beeld nu weer rechtzetten, kost tijd. Er is dus nog zeer veel aan voorlichting te doen. KNJV ziet het als haar taak om haar leden te informeren en te betrekken bij de komst en de aanwezigheid van de wolf. Zo worden de jagers voorbereid door artikelen in De Nederlandse Jager. Ook wordt nagedacht over het organiseren van bijeenkomsten langs de Duits-Nederlandse grens met de wolvenexpert van onze zusterorganisatie, dr Britta Habbe. Zij is bij onze zusterorganisatie Landesjägerschaft Niedersachsen speciaal aangenomen vanwege het onderwerp wolf en heeft een schat aan ervaring die zij met Nederland kan delen.

En natuurlijk kunnen jagers veel leren van de ervaringen uit de Lausitz, zoals over het gedrag van de edelherten. Daar blijkt uit onderzoek dat na 10 jaar aanwezigheid van de wolf edelherten niet naar andere gebieden zijn of worden verdreven, en ook gebieden niet dagenlang vermijden na een achtervolging door een wolf. Bijzonder vind ik nog steeds de gebeurtenis waar uit het dagpatroon van een gezenderd hert, waarvan elk uur de positie wordt bepaald, niet te zien was dat dit tussen twee peil-

momenteel optreedt, is voornamelijk bij hobbydierhouders die enkele schapen in de dorpen houden. Zij verwachten niet dat de wolf 's nachts door het dorp loopt om aan een gemakkelijke prooi te komen. Ten onrechte hebben mensen nog steeds het beeld dat de wolf een dier is dat alleen in uitgestrekte bos- en natuurgebieden voorkomt.

Daarnaast is er invloed op de recreatie. Aan de ene kant wordt gesproken over de positieve effecten van de komst van wolven voor de recreatie omdat sommigen bewust kiezen voor een gebied waar wolven voorkomen in de hoop een glimp of spoor te zien. Van de andere kant is er ook een grote groep die juist uit angst

punten in, door een wolf achterna was gezeten. Het was dat dit op een cameraval was vastgelegd. Zonder het bewijs van de cameraval en de herkenning van de gps-band, zou niemand geloofd hebben dat het edelhert weer zo snel na een achtervolging, zijn gewone ritme zou oppakken.

Wat gebeurt er als er een wolf een schaap pakt en dit wordt gemeld bij KNJV?

Totdat een wolvenbureau is opgericht, zoals wordt voorgesteld in het wolvenmanagementplan, zal KNJV de melding doorgeven aan WolveninNederland, waar zij nu reeds zeer goede en directe contacten mee heeft. Verder is het een zaak tussen schapenhouders en het Faunafonds

Wat verwacht KNJV van natuurorganisaties?

Een genuanceerde blik. Zet de wolf niet op een voetstuk, om Vanessa Ludwig van het Kontaktburo Wolfsregion Lausitz, uit Saksen te herhalen. Met het benadrukken dat de wolf de kroon op het gevoerde natuurbeleid is en dat de komst van de wolf het creëren van grootschalige natuur noodzakelijk maakt, houd je het beeld in stand dat de wolf een dier is dat alleen in grootschalige natuurgebieden voorkomt. Natuurlijk heeft de wolf rustige gebieden nodig, maar deze hoeven niet grootschalig te zijn, zelfs een maïs- of granenveld voldoet, blijkt thans uit Duitsland, Spanje en Slovenië. De wolf is een grotere cultuurvolger dan verwacht. Mensen in dorpen nemen geen maatregelen, omdat ze daar de wolf niet verwachten, met alle gevolgen (dode schapen en geiten) van dien.

Wat verwacht KNJV van het beleid (rijk, provincies, gemeenten)?

In het kader van decentralisatie zal het onderwerp wolf naar de provincie gaan. Dit ziet KNJV als een slechte zaak. Als je de grootte van een wolvenleefgebied in acht neemt, en weet dat een wolvenpopulatie landoverschrijdend beschouwd moet worden, dan moet het nemen van beslissingen over de wolf de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris blijven en niet naar de provincies worden gedecentraliseerd. Zelfs in Duitsland, waar de wetgeving per deelstaat is geregeld, wordt het advies gegeven om zaken rondom de wolf nationaal te regelen, omdat de overleggen die tussen de deelstaten nodig zijn om tot een beslissing te komen, zeer vertragend werken en een daadkrachtig handelen in de weg staan.

De provincies zien het wel zitten en verwijzen daarvoor naar het ganzenbeleid. Feit is echter dat het oude ganzenbeleid nog steeds wordt voortgezet, omdat men er nog niet uit is. Dus zo voortvarend gaat dat niet. En snel een daadkrachtig optreden is wel gewenst als er

foto Edo van Uchelen

bijvoorbeeld sprake is van een probleemwolf. Het is in de ogen van KNJV noodzakelijk dat beleid en beslissingen voor de wolf centraal bij de rijksoverheid blijven.

Daarnaast verwacht KNJV van de overheid een pas op de plaats met de discussie over Natura 2000-gebieden in relatie tot de wolf, zoals deze reeds in het concept wolvenmanagementplan staat. In Duitsland en Oostenrijk komt dit onderwerp niet eens voor in het wolvenmanagementplan. In Saksen is 13 jaar na de eerste wolf ook nog geen beschermingsgebied speciaal voor de wolf aangewezen. De huidige juridische discussies over het instellen van Natura 2000-gebieden voor de wolf, maken de wolf tot symbool van bureaucratie in plaats van symbool voor biodiversiteit. Dit zal de acceptatie van de wolf verlagen.

Hoe staan de jagers tegenover de wolf?

Uit het buitenland is bekend dat dit van land tot land verschilt. In Noorwegen aan de grens met Zweden staan de bewoners (jagers en schapenhouders) niet al te positief tegenover de wolf omdat de wolf elandhonden doodt en bovendien lopen er veel schapen vrij rond. In Zweden was de houding van de jagers beter, maar deze is daar behoorlijk gedaald door de inmenging van Brussel met de Zweedse wolvenproblematiek. Zo zie je dat in Zweden niet de wolf zelf, maar het afzetten tegen Brussel van invloed is op de houding van mensen, en dus ook jagers. Slovenië, een land waar de wolf nooit is weggeweest, is een land waar de jager zeer positief tegenover de wolf staat. Hier

ligt het percentage jagers met een positieve houding (ongeveer 80%) zelfs hoger dan het percentage positieve 'burgers'.

Is er binnen KNJV consensus over de komst van de wolf? En de aanpak zoals deze wordt gevolgd? Welke discussies zouden we kunnen verwachten binnen de jagerswereld? Het meepraten over de wolf vanaf het begin, wordt als belangrijk ervaren. Tegelijk zien we ook dat onze achterban andere dossiers, die dit moment in Nederland veel aandacht vragen, zoals de op handen zijnde Wet Natuurbescherming en natuurlijk de ganzenproblematiek, belangrijker vinden. De ganzenproblematiek is momenteel het grootste, meest bekende en één van de urgentste.

Discussies die we kunnen verwachten zullen gaan over de gevolgen van de komst van de wolf op de wildstand. Vanuit Duitsland komen hierover verschillende berichten. Een uitdaging zal liggen in zowel de vertaling van de Duitse situatie naar Nederland als in het leggen van juiste verbanden. Zo leren we uit Duitsland dat in gebieden waar reeën zich niet meer laten zien en waar ook wolven voorkomen, de onzichtbare reeën op het conto van de wolf worden geschreven. Echter in gebieden zonder wolven worden dergelijke veranderingen ook waargenomen. Hiermee wil ik aangeven dat er meerdere factoren een rol kunnen spelen en dat het noodzakelijk is om altijd goed te kijken naar de samenhang tussen factoren. <

mmontizaan@telfort.nl